

Brigita Mardjonović,
Boro Štrumbelj

Razlike med trenerji in tekmovalci o znanju in odnosu do dopinga v slovenskem judu

Differences between coaches and competitors on knowledge and attitudes towards doping in Slovenian judo

Izvleček

Namen raziskave je bil ugotoviti, ali obstajajo razlike o znanju o dopingu in odnosu do dopinga med trenerji in tekmovalci v slovenskem judu. V raziskavo je bilo vključenih 91 tekmovalcev in trenerjev (57 moških in 34 žensk) juda v Sloveniji. Vključene so bile tri najstarejše starostne kategorije tekmovalcev: kadeti in kadetinja, mladinci in mladinke ter člani in članice. Podatki so bili pridobljeni preko anketnega vprašalnika in vprašalnika o znanju o dopingu (Knowledge on Doping – KD).

Statistično pomembne razlike med trenerji in trenerkami ter tekmovalci in tekmovalkami so bile pri mnenju o dopingu v judu. Pomembno več trenerjev in trenerk je menilo, da je doping v judu prisoten. Razlike so se pokazale tudi pri zaupanju v trenerja ter strokovnjaka za prehrano. Pri zaupanju glede iskanja nasvetov glede prehranskih dopolnil je logično več tekmovalcev in tekmovalk odgovorilo s »trenerjem«, saj so vsi anketiranci dobili isti vprašalnik. Znanje o dopingu in prehranskih dopolnilih je po navedbah pomembno več trenerjev in trenerk pridobilo skozi izobraževanje. Razlika pri pridobljenem znanju od trenerja, v dobrobit tekmovalcev in tekmovalkam, je bila ponovno zaznana zaradi že prej omenjenega istega vprašalnika tako za tekmovalce kot trenerje. Nihče od trenerjev in trenerk ni navedel, da nima znanj. To ni veljalo za tekmovalce in tekmovalke, kar se je izkazalo s statistično pomembno razliko.

Ugotovitve raziskave bodo tako predvsem vzpodbudile in prispevale k nadaljnjemu izboljššanemu izobraževanju in ozaveščanju o samem dopingu med slovenskimi tekmovalci in trenerji v judu.

Ključne besede: doping, judo, Slovenija, tekmovalci, trenerji, odnos do dopinga, znanje o dopingu.

Abstract

The survey involved 91 judo competitors and coaches (57 men and 34 women) from Slovenia. It included competitors from the three eldest age groups: Cadets, Juniors, and Seniors. To collect the data, examinees were required to complete the survey questionnaire and another questionnaire on their Knowledge on Doping (KD). Statistically significant differences between coaches and competitors were found in the opinion on doping in judo. Significantly more coaches thought that doping was present in judo. Confidence in the coach and the nutritionist also showed differences. In the confidence to seek nutritional supplement advice, logically, several competitors responded with a "coach", as all respondents received the same questionnaire. Knowledge about doping and nutritional supplements has been reported by many coaches through education. The difference in the knowledge gained from the coach, for the benefit of the competitors and the competitors, was again detected due to the aforementioned same questionnaire for both the competitors and the coaches. None of the coaches indicated that they had no knowledge. This was not the case for competitors, which proved to be a statistically significant difference. The findings of the research will thus in particular encourage and contribute to the further, improved, education and awareness of doping among Slovenian competitors and coaches in judo.

Key words: doping, judo, Slovenia, competitors, coaches, attitude towards doping, knowledge on doping.

■ Uvod

Doping bi lahko imenovali nesrečni del športa skozi zgodovino in predstavlja enega najbolj pomembnih problemov v sodobnem športu. Dopinski primeri in afere so v zadnjem času postali zelo

pogosti in predvsem odmevni. Čeprav je Slovenija še dokaj mlada država, se že vse od njenega nastanka spopada tudi s problemom dopinga. Kljub tako imenovani majhnosti države namreč le ta ni izjema, ko govorimo o dopingiranih športnikih in športnicah. Zabeleženih je namreč bilo petinštirideset kršiteljev protidopinskih

pravil, od tega je enajst slovenskih športnikov trenutno izključenih iz športa (»Sankcije«, 2019).

Svetovni protidopinški program vključuje vse potrebne elemente za zagotovitev optimalne uskladitve in dobre prakse v mednarodnih in nacionalnih protidopinških programih. Kodeks, mednarodni standardi, modeli dobre prakse in smernice so glavni sestavni deli programa (WADA, 2014). Doping je v Kodeksu opredeljen kot pojav ene ali več kršitev protidopinških pravil (WADA, 2014) in obsega prisotnost prepovedane snovi ali njenih presnovkov (metabolitov) ali označevalcev (markerjev) v športnikovem vzorcu, uporabo ali poskus uporabe prepovedane snovi ali prepovedanega postopka s strani športnika, izogibanje odvzemu vzorca, zavračanje ali nepristop k odvzemu vzorca, kršitve v zvezi z lokacijo, nedovoljeno poseganje ali poskus nedovoljenega poseganja v kateri koli del postopka kontrole dopinga, posest prepovedane snovi ali prepovedanega postopka, trgovanje ali poskus trgovanja s katero koli prepovedano snovjo ali prepovedanim postopkom, dajanje ali poskus dajanja prepovedane snovi ali omogočanje prepovedanega postopka kateremu koli športniku na tekmovanju, ali dajanje ali poskus dajanja prepovedane snovi ali omogočanje prepovedanega postopka, ki sta prepovedana tudi izven tekmovanja, kateremu koli športniku izven tekmovanja, udeležbo, pomoč, spodbudo, podporo, dogovarjanje, prikrivanje ali katera koli druga oblika naklepne kršitve protidopinških pravil s strani druge osebe (ne športnika) in prepovedano sodelovanje športnika s članom spremljevalnega osebja (trenerjem, zdravnikom, managerjem idr.), ki je kršil protidopinška pravila.

Uporaba prepovedanih snovi lahko povzroči resne nevarnosti za zdravje in celo smrt. Vsaka prepovedana snov ali metoda, ki je vključena na seznam prepovedanih snovi in postopkov, ima svoja potencialna tveganja in/ali škodljive stranske učinke. Nekatere prepovedane snovi so namenjene za terapevtske namene in so lahko predpisane samo iz strani registriranih zdravnikov (*prePLAY Handbook for Ambassadors*, 2015).

Po pregledu raziskav s tega področja je bilo ugotovljeno, da je najverjetneje odnos do dopinga povezan s starostjo in predvsem športno disciplino, v katero je vključen posameznik. Ker pa so trenerji zelo pomembni, če ne celo ključen del športnikovega procesa in rezultatov, je namen raziskati področje in ga primerjati med tekmovalci različnih starostnih kategorij (kadeti, mladinci, člani) in narediti primerjavo s trenerji.

Bloodworth, Petroczi, Bailey, Pearce in McNamee (2012) so z anonimnim vprašalnikom med mladimi nadarjenimi športniki (12–21 let) raziskovali odnos do snovi in dodatkov, ki izboljšujejo uspešnost. Športniki so bili na splošno proti uporabi dopinških snovi za izboljšanje športnih zmogljivosti. Na vprašanje, ali bi vzeli »čudežno« zdravilo, ki je ne bi bilo možno zaznati na testiranju, bi pa bistveno izboljšala uspešnost, je velika večina športnikov odgovorila »ne«, vendar pa so mnogi bili mnenja, da bi drugi to snov vzeli. Pri potencialni uporabi prepovedanih snovi in metod so postavili dva kriterija. Prvi, da uporaba le teh ne bi imela posledic na zdravje, 65,8 % anketirancev je odgovorilo z »definitivno ne«, in drugi, da bi bila posledica uporabe skrajšana življenjska doba, 93,0 % anketirancev je odgovorilo z »definitivno ne«.

Morente Sanchez in Zabala (2013) sta obravnavala 33 študij, objavljenih v člankih med letoma 2000 in 2011. Ugotovila sta, da so prvotni razlogi za uporabo prepovedanih snovi vključevali doseganje športnega uspeha z izboljšanjem učinkovitosti, finančnega dobička, izboljšanjem okrevanja in preprečevanje prehranskih po-

manjkljivosti, pa tudi ideja, da jih uporabljajo drugi. Večina športnikov priznava, da je doping goljufanje, da je nezdrav in tvegan zaradi sankcij. Avtorja sta ugotovila, da je med športniki splošno prepričanje o neučinkovitosti protidopinških programov. Kritizirajo pa tudi način izvajanja testov. Večina športnikov meni, da je strogost kazni primerna ali premalo stroga. Ugotavljata, da se uporaba prepovedanih snovi razlikuje tudi glede na potrebe posameznega športa (ekipni, individualni). Trenerji so glavni vpliv in vir informacij za športnike, medtem ko zdravniki in drugi specialisti ne delujejo kot glavni svetovalci. Športniki se vedno bolj seznanjajo s protidopinškimi pravili, vendar še vedno primanjkuje znanja, ki bi ga bilo treba odpraviti z ustreznimi izobraževalnimi programi. Avtorja med drugim zato spodbujata športne ustanove, da vlagajo v izobraževalne programe, katerih namen je odvrčanje od uporabe prepovedanih snovi. Menita, da bi s takšnimi in podobnimi ukrepi, ki jih predlagata v članku, lahko vzpostavili in ohranili pravičen odnos do dopinga.

Sas-Nowosielski in Świątkowska (2007) sta v svoji študiji na poljskih športnikih sklenila, da znanje športnikov o doping kontroli še zdaleč ni zadovoljivo ter da bi bilo treba kampanje za protidopinško izobraževanje med poljskimi športniki okrepiti.

Cilj študije Laure, Thouvenin in Lecerf (2001) je bil raziskati določena stališča profesionalnih trenerjev v povezavi z dopingom in oceniti, kako se vsakodnevno soočajo z njim. V raziskavi, v katero je bilo vključenih 260 trenerjev, jih je 10,3 % menilo, da je pri športniku uporaba dopinga brez nevarnosti za zdravje možna s pomočjo zdravnika. 30 % jih je menilo, da ima športnik, ki odkloni jemanje dopinga, malo možnosti za uspeh. 5,8 % jih je odgovorilo, da so v zadnjem letu (1 do 6 krat) uživali doping substance. 13,5 % trenerjev je odgovorilo, da so jim športniki sporočili, da so bili pozvani k jemanju doping substanc v zadnjih 12 mesecih. 80,7 % jih je menilo, da sedanje metode preprečevanja dopinga v športu niso učinkovite, in 80,3 % jih je ocenjevalo, da so slabo podučeni o preprečevanju dopinga. Kljub temu jih je 10,4 % v zadnjih 12 mesecih organiziralo preventivno akcijo za preprečevanje dopinga. Avtorji so podali sklep, da je nadaljnje izobraževanje in usposabljanje trenerjev o dopingu priporočljivo.

Raziskava Laure, Lecerf, Friser in Binsinger (2004) je imela namen določiti uporabo substanc in odnos do dopinga med srednješolskimi športniki. Od 1459 vprašanih srednješolcev jih je kar 4 % navedlo, da so doping sredstva že uporabljali vsaj enkrat v svojem življenju (njihov glavni vir so bili vrstniki in zdravstveni delavci). Po vseh ugotovitvah predlagajo, da preventiva proti dopingu med mladimi športniki ne sme biti omejena zgolj na seznam prepovedanih snovi.

Raziskava v ragbiju je recimo pokazala, da je bilo približno dvajset odstotkov športnikov testiranih na doping, devet odstotkov proučevanih športnikov je ragbi dojemalo kot čist šport, medtem ko jih skoraj dvajset odstotkov meni, da je doping pogost pri ragbiju. Triindvajset odstotkov podpira doživljenjsko prepoved za prvo kršitev (Sekulić, Bjelanović, Pehar, Pelivan in Zenić, 2014).

V slovenskem plavanju je bila narejena raziskava, ki je med drugim pokazala, da so starejši plavalci bolj prepričani o prisotnosti dopinga v plavanju kot mlajši plavalci, ki pa so za kršitelje nagibajo k strožjim kaznim kot člani. Prav tako je raziskava pokazala, da je uporaba prehranskih dopolnil večja pri članih kot pri mladincih (Lipošek, 2018).

Po podatkih WADA iz leta 2017 je bilo v judu na mednarodni ravni odvzetih skupaj 3968 urinskih in krvnih vzorcev. Od tega so bile

pri triinpetdesetih vzorcih ugotovljene nasprotno analitične ugotovitve (AAF). Skupno so te ugotovitve predstavljale 1,3 % vseh odvzetih vzorcev. Največkrat odkrita substanca so bili anabolični agensi. Drugi najpogostejši so bili diuretiki in drugi maskirni agensi ter poživila (»Anti-Doping Testing Figures 2017«, 2019).

Cilj raziskave je bil med seboj primerjati tekmovalce in trenerje glede odnosa do dopinga in znanja o dopingju ter jemanju prehranskih dopolnil pri judu.

Metode dela

Preizkušanci

V raziskavo so bili vključeni slovenski tekmovalci in trenerji, ki so del Judo zveze Slovenije. Vključenih je bilo enaindevetdeset oseb, od tega sedeminpetdeset moških in štiriintrideset ženk. Pri tekmovalcih smo anketirali tri starostne kategorije: kadete in kadetinke (U18) – skupaj 26, mladince in mladinke (U21) – skupaj 17 ter člane in članice (U23 in starejši) – skupaj 22. V raziskavi je sodelovalo tudi 21 trenerjev in 5 trenerk v judu. Večina anketirancev, z izjemo enajstih, je bila v judo vključena več kot deset let.

Pripomočki

Vprašalnik je zajemal sociodemografski status (spol, stopnjo izobrazbe, status v judu, vprašanja o odnosu do dopinga, mnenje o prisotnosti dopinga v judu, kje je bilo pridobljeno znanje o dopingju in prehranskih dopolnilih, glavni problem dopinga, primernost kazni, število testiranj na kontroli dopinga, potencialna uporaba dopinga) ter vprašalnik o znanju o dopingju (Knowledge on Doping – KD).

Pri vprašanjih, kjer so bili anketiranci vprašani, kje so pridobili znanje o dopingju in prehranskih dopolnilih, ter pri vprašanju primerne kazni v primeru dopinga, so odgovarjali z več možnimi odgovori. Za lažjo analizo smo pri vprašanju glavnega problema dopinga pri

anketirancih, ki so obkrožili odgovora »škodli zdravju« in »ni v duhu »fair play««, ta dva odgovora združili skupaj.

Pri znanju o dopingju je bil uporabljen vprašalnik KD (*Knowledge on Doping*), sestavljen iz desetih vprašanj (Sekulić idr., 2014). Anketiranci so bili vprašani o stranskih učinkih zaradi dopinga in predpisih o dopingju. Na vsako trditev so anketiranci odgovarjali z »drži« ali »ne drži«, pri pravilnem odgovoru so dosegli eno točko. Vsi vprašalniki so bili anonimni.

Postopek

Podatki so bili pridobljeni z osebnim pristopom na državnem prvenstvu članov in članic ter na treningih kadetov in kadetinj.

Za obdelavo in analizo podatkov je bil uporabljen program Microsoft Excel 2007 in program za statistično obdelavo podatkov IBM SPSS Statistics 22. Statistična značilnost je bila sprejeta z dvostransko napako alfa manj kot 5 %.

Preverjena je bila predpostavka o normalnosti porazdelitve (Shapiro-Wilk test) ter homogenost varianc (Levene test). Zaradi kršitve predpostavk je bila statistična značilnost med dvema skupinama preverjena z Mann-Whitney U testom, pri treh skupinah je bil uporabljen Krushal Wallisov test, ki je ne parametrični test enosmerne ANOVA-e. Za podatek, med katerima skupinama je prišlo do statistično pomembnih razlik, je bil uporabljen Dunn's post hoc test.

Rezultati z razpravo

Razlike med trenerji in tekmovalci v odnosu do dopinga

Tabela 1 prikazuje razlike med tekmovalci in trenerji ne glede na spol v faktorjih odnosa do dopinga. Do statistično pomembnih razlik je prišlo pri dopingju v judu ($p < 0,05$).

Kot glavni problem dopinga so tekmovalci in tekmovalke najpogosteje navedli, da ni v duhu »fair play«, pri trenerjih in trenerkah jih je polovica odgovorila, da škodi zdravju. Večina jih nikoli ni bila

Tabela 1

Razlike med tekmovalci in trenerji v faktorjih odnosa do dopinga

	TEKMOVALCI/ TEKMOVALKE		TRENERJI/ TRENERKE		MW
	N	%	N	%	p
ZAUPANJE (možnih je več odgovorov)					0,95
Nikomur	5	7,69	3	11,54	
Zdravniku	9	13,85	6	23,08	
Farmacevtu	1	1,54	0	0,00	
Trenerju	33	50,77	3	11,54	
Strokovnjaku za prehrano	23	35,38	18	69,23	
Drugo	11	16,92	4	15,38	
ZNANJE (možnih je več odgovorov)					0,27
Nimam znanj	11	16,92	0	0,00	
Od zdravnika	6	9,23	1	3,85	
Od trenerja	24	36,92	4	15,38	
Od strokovnjaka za prehrano	13	20,00	8	30,77	
Osebnost v lekarnah	1	1,54	1	3,85	
Skozi izobraževanja	26	40,00	19	73,08	
Z lastnim poizvedovanjem (internet)	18	27,69	12	46,15	

	TEKMOVALCI/ TEKMOVALKE		TRENERJI/ TRENERKE		MW
	N	%	N	%	p
GL. PROBLEM DOPINGA					0,68
Škodi zdravju	25	38,46	13	50,00	
Ni v duhu »fair playa«	28	43,08	2	7,69	
Nisem siguren/-a, ali bi moral biti doping prepovedan	0	0,00	1	3,85	
Doping je treba dovoliti	1	1,54	0	0,00	
Škodi zdravju in ni v duhu »fair playa«	11	16,92	10	38,46	
KONTROLA DOPINGA					0,74
Nikoli	51	78,46	19	73,08	
Enkrat ali dvakrat	6	9,23	5	19,23	
Trikrat ali štirikrat	0	0,00	1	3,85	
Petkrat ali večkrat	8	12,31	1	3,85	
DOPING V JUDU					0,03
Se ne uporablja	2	3,08	0	0,00	
Ne vem	23	35,38	4	15,38	
Se redko uporablja	30	46,15	15	57,69	
Se pogosto uporablja	10	15,38	7	26,92	
KAZEN (možnih je več odgovorov)					0,24
Doživljenjska prepoved	11	16,92	10	38,46	
Prvi dokaz blažja kazen, drugi dokaz doživljenjska prepoved	32	49,23	12	46,15	
Prepoved tekmovalnj več sezon	22	33,85	4	15,38	
Denarna kazen	3	4,62	3	11,54	
Doping je treba dovoliti	1	1,54	0	0,00	
DOPINGA BI SE POSLUŽEVAL ...					0,73
Če bi bilo zagotovljeno, da bo pomagal priti do vrhunskega rezultata ne glede na nevarnosti za zdravje.	0	0,00	0	0,00	
Če bi vedel/-a, da bo pomagal priti do vrhunskega rezultata in ne bi škodil zdravju.	8	12,31	2	7,69	
Ne vem, ali bi uporabljal/-a doping.	4	6,15	4	15,38	
Dopinga ne bi nikoli uporabil/-a.	53	81,54	20	76,92	

Legenda: ZAUPANJE – zaupanje pri iskanju nasvetov glede prehranskih dopolnil; ZNANJE – kje je bilo pridobljeno znanje o doping u in prehranskih dopolnilih; GL. PROBLEM DOP. – glavni problem dopinga; KONTROLA DOPINGA – število izborov za kontrolo dopinga; DOP. V JUDU – mnenje o uporabi prepovedanih sredstev in metod (dopinga) v judu; KAZEN – primerna kazen v primeru dopinga; DOP. BI SE POSLUŽEVAL – dopinga bi se posluževal/-a; N – število; % – odstotek; MW – Mann Whitney U test; p – nivo statistične značilnosti.

izbrana za kontrolo dopinga. Pri mnenju o uporabi prepovedanih sredstev in metod (dopinga) v judu jih je 46,15 % tekmovalcev in tekmovalk menilo, da se doping v judu redko uporablja, 35,38 % jih je odgovorilo z »ne vem«. Pri trenerjih in trenerkah je prav tako prevladoval odgovor, da se doping redko uporablja (57,69 %), 26,92 % pa jih je menilo, da se uporablja pogosto. Vseh tekmovalcev, ki so menili, da je doping prisoten v judu, je predstavljalo 61,54 %. V raziskavi o kickboks u je bilo zabeleženo približno 65 % športnikov, ki so bili mnenja, da je doping prisoten v njihovem športu (Sekulić idr., 2017). V slovenskem plavanju je bil odstotek še večji, približno 88 % športnikom je bilo mnenja, da je doping prisoten v plavanju (Lipošek, 2018). V jadrnanju je malenkost večji odstotek športnikov kot trenerjev menilo, da je doping prisoten v njihovem športu, vendar do velikih razlik ni prišlo (Rodek idr., 2012). Raziskava v sinhronem plavanju je pokazala, da približno za 15 % več trener-

jev kot športnikov meni, da je doping prisoten v njihovem športu (Furjan Mandić, 2013). Večji odstotek trenerjev in trenerk je bil zabeležen tudi v naši raziskavi. 84,62 % trenerjev in trenerk namreč meni, da je doping prisoten v judu, kar je 23 % več od tekmovalcev in tekmovalk.

Čeprav se niso pokazale statično pomembne razlike, smo si pogledali posamezne odgovore in morebitno statistično povezanost pri vprašanih, kjer je bilo več možnih odgovorov.

Tabela 2 prikazuje posamezne odgovore in njihovo statistično povezanost med tekmovalci/ tekmovalkami in trenerji/ trenerkami. Statistično pomembne razlike se kažejo pri trenerju in strokovnjaku za prehrano pri vprašanju zaupanja. Pri pridobljenem znanju so statistično pomembne razlike pri odgovorih: nimam znanj, od trenerja, skozi izobraževanje. Pri kazni pa se statistično pomembna razlika kaže pri doživljenjski prepovedi.

Tabela 2

Razlike med tekmovalci in trenerji v odgovorih pri faktorjih zaupanje, znanje in kazen

ZAUPANJE	P
Nikomur	0,56
Zdravniku	0,29
Farmacevtu	0,53
Trenerju	0,00
Strokovnjaku za prehrano	0,00
Drugo	0,86
ZNANJE	P
Nimam znanj	0,03
Od zdravnika	0,39
Od trenerja	0,05
Od strokovnjaka za prehrano	0,14
Osebnost v lekarnah	0,50
Skozi izobraževanja	0,00
Z lastnim poizvedovanjem (internet)	0,09
KAZEN	P
Doživljenjska prepoved	0,03
Prvi dokaz blažja kazen, drugi dokaz doživljenjska prepoved	0,79
Prepoved tekmovalcev več sezon	0,08
Denarna kazen	0,23
Doping je treba dovoliti	0,53

Legenda: ZAUPANJE – zaupanje pri iskanju nasvetov glede prehranskih dopolnil; ZNANJE – kje je bilo pridobljeno znanje o dopingu in prehranskih dopolnilih; KAZEN – primerna kazen v primeru dopinga; N – število; % – odstotek; MW – Mann Whitney U test; p – nivo statistične značilnosti.

50,77 % tekmovalcev in tekmovalk je navedlo, da pri iskanju nasvetov glede prehranskih dopolnil zaupa trenerju. 69,23 % trenerjev in trenerk je navedlo, da najbolj zaupajo strokovnjaku za prehrano, kar je skoraj 34 % več kot pri tekmovalcih in tekmovalkah. Menili smo, da je to vzpodbuden podatek, saj kaže na zaupanje med strokami. Razlika v zaupanju do trenerja ni bila presenetljiva, saj so vsi anketiranci dobili isti vprašalnik.

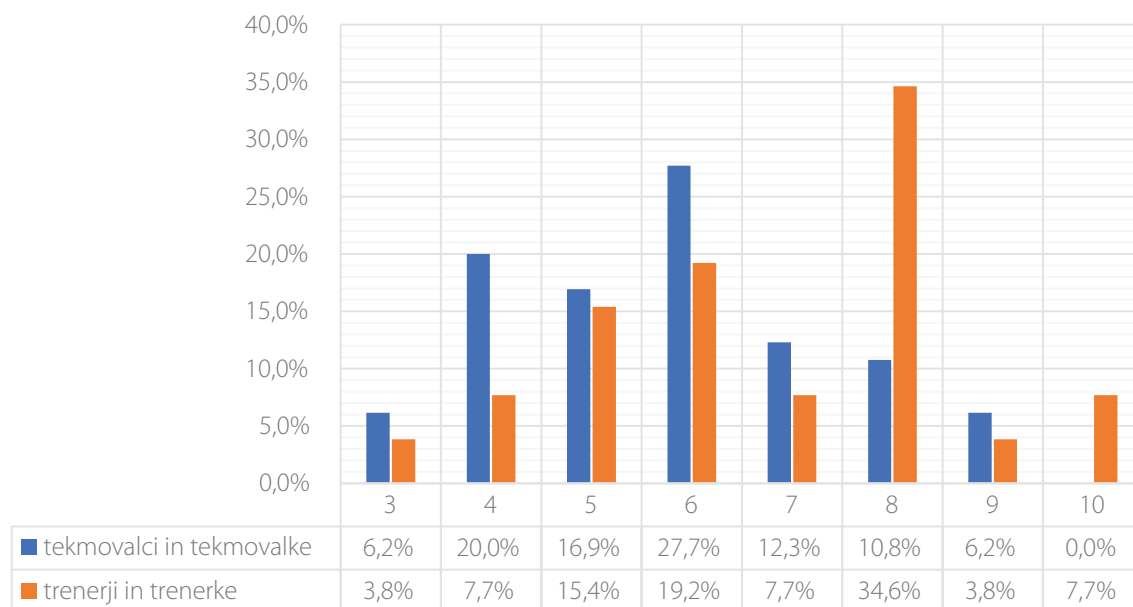
16,92 % tekmovalcev in tekmovalk je odgovorilo, da nima znanj o dopingu in prehranskih dopolnilih, 36,92 % jih je navedlo, da so znanje pridobili od trenerja, 40 % pa so znanje o dopingu in prehranskih dopolnilih pridobili skozi izobraževanja. Prav tako je bilo največkrat pri trenerjih in trenerkah navedeno, da so znanje pridobili skozi izobraževanja (73,08 %), kar se nam je zdel vzpodbuden podatek. 46,15 % jih je odgovorilo, da so le ta pridobili z lastnim izobraževanjem (internet), 15,38 % pa jih je navedlo trenerja. Nihče od trenerjev in trenerk ni navedel, da nima znanj. Razlike v zaupanju do trenerja in pri odgovoru nimam znanj so bile pričakovane.

Pri primernosti kazni v primeru dopinga sta obe skupini največkrat navedli »prvi dokaz blažja kazen, drugi dokaz doživljenjska prepoved«. Kot drugo najpogostejšo so tekmovalci in tekmovalke navedli prepoved tekmovalcev več sezon. Pri trenerjih in trenerkah je bila to doživljenjska prepoved z 38,46 %, kar je 21,54 % več, kot jih to meni tekmovalcev in tekmovalk.

Statistično pomembne razlike so se pokazale pri mnenju o prisotnosti dopinga v judu. Pri treh spremenljivkah, kjer je bilo več možnih odgovorov, so se tudi pokazale statistično pomembne razlike v nekaterih posameznih odgovorih.

Razlike med trenerji in tekmovalci v znanju o dopingu

Trenerji in trenerke so pri znanju o dopingu (KD) največkrat dosegli osem točk, sledilo je šest točk. Povprečno so dosegli 6,77 točk. Pri tekmovalcih in tekmovalkah je največji odstotek doseglo šest točk

število točk

Slika 1. Razlika med tekmovalci in trenerji v osvojenih točkah pri znanju o dopingu KD.

sledile so štiri točke. Povprečno pa so osvojili 5,77 točk (Slika 1). Povprečno so za eno točko trenerji in trenerke pokazali višje znanje o dopingju od tekmovalcev in tekmovalk.

Sklenjeno je bilo, da kljub temu da so trenerji in trenerke pokazali za odtenek višje znanje in jih je velika večina odgovorila, da so znanje pridobili skozi izobraževanja, bi bilo zaželeno raven znanja vseeno dvigniti, saj so glede na rezultate raziskave deležni velikega zaupanja glede iskanja nasvetov o prehranskih dopolnilih s strani tekmovalcev in tekmovalk. Prav tako pa bi to lahko posledično zvišalo tudi znanje tekmovalcev in tekmovalk glede na to, da športniki znanje o dopingju in prehranskih dopolnilih dobijo ravno od trenerjev.

Preverjene so bile tudi razlike v odgovorih pri trditvah v vprašalniku o znanju o dopingju. Statistično pomembno so se pokazale razlike pri treh trditvah. Vse tri trditve so bile vezane na stranske učinke uporabe dopingja. Pri trditvi »Uporaba amfetaminov pri ženskah je povezana z moškimi spremembami videza telesa.« (p = 0,016) je 33,85 % tekmovalcev in tekmovalk ter 61,54 % trenerjev in trenerk odgovorilo, da trditev ne drži, kar je bil pravilen odgovor. Pri naslednji trditvi »Sintetični testosteron (t. i. steroidi) poveča količino eritrocitov in je zato pogost pri vzdržljivostnih športih.« (p = 0,048) je prav tako s pravilnim odgovorom ne drži odgovorilo 46,15 % tekmovalcev in tekmovalk ter 69,23 % trenerjev in trenerk. Pri obeh omenjenih trditvah so tekmovalci v veliki večini odgovorili napačno. Kar ni veljalo za naslednjo trditev »Uporaba sintetičnega testosterona (t. i. steroidi) zavira nastajanje naravnega (endogenega) testosterona.« (p = 0,025), kjer je večina odgovorila pravilno, da trditev drži. Torej 55,38 % tekmovalcev in tekmovalk ter 80,77 % trenerjev in trenerk. Po danih podatkih lahko sklepamo, da so trenerji in trenerke v primerjavi s tekmovalci in tekmovalkami statistično pomembno veliko bolj veščji o poznavanju stranskih učinkov uporabe dopingja. V ta namen bi bilo nujno potrebno dovolj pozornosti posvetiti tej temi tudi med tekmovalci in tekmovalkami.

■ Zaključek

Namen raziskave je bilo raziskati odnos do dopingja in preveriti znanje o dopingju med tekmovalci različnih starostnih kategorij in trenerji ter ugotoviti morebitne razlike med tema dvema skupinama.

Statistično pomembne razlike med trenerji in trenerkami ter tekmovalci in tekmovalkami so bile pri mnenju o dopingju v judu. Pomembno več trenerjev in trenerk je menilo, da je doping v judu prisoten. Razlike so se pokazale tudi pri zaupanju v trenerja ter strokovnjaka za prehrano. Pri zaupanju glede iskanja nasvetov glede prehranskih dopolnil je logično več tekmovalcev in tekmovalk odgovorilo s »trenerjem«, saj so vsi anketiranci dobili isti vprašalnik. Znanje o dopingju in prehranskih dopolnilih je po navedbah pomembno več trenerjev in trenerk pridobilo skozi izobraževanje. Razlika pri pridobljenem znanju od trenerja v dobrobit tekmovalcev in tekmovalkam je bila ponovno zaznana zaradi že prej omenjenega istega vprašalnika tako za tekmovalce kot trenerje. Nihče od trenerjev in trenerk ni navedel, da nima znanj. To ni veljalo za tekmovalce in tekmovalke, kar se je izkazalo s statistično pomembno razliko.

Z raziskavo je bil pridobljen vpogled trenutnega stanja o problematiki dopingja v slovenskem judu. Vključitev tekmovalcev različnih starostnih kategorij in trenerjev daje raziskavi dodatno težo.

Raziskava odpira veliko novih vprašanj in možnosti nadaljnjega podrobnejšega raziskovanja. Analiza razlik med moškimi in ženskimi tekmovalci in trenerji bi podala nove ugotovitve. S tem bi pridobili vpogled, pri katerih trditvah in s tem tematiki bi se pokazale tako imenovane luknje v znanju in poznavanju ter s tem priložnost večjega posvečanja pozornosti pri izobraževanju in ozaveščanju teh dotičnih tem.

Ugotovitve raziskave bodo tako predvsem vzpodbudile in prispevale k nadaljnjemu izboljššanemu izobraževanju in ozaveščanju o samem dopingju med slovenskimi tekmovalci in trenerji v judu.

■ Literatura

1. Anti-Doping Testing Figures 2017. (6. 9. 2019). WADA. Pridobljeno iz https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2017_anti-doping_testing_figures_en_0.pdf
2. Bloodworth, A. J., Petroczi, A., Bailey, R., Pearce, G. in McNamee, M. J. (2012). Doping and supplementation: the attitudes of talented young athletes. *Scandinavian Journal*.
3. Furjan Mandić, G., Perić, M., Krzelj, L., Stanković, S. in Zenić, N. (2013). Sports nutrition and doping factors in synchronized swimming: parallel analysis among athletes and coaches. *Journal of Sports Science and Medicine*, 12(4), 753–760.
4. Laure, P., Lecerf, T., Friser, A. in Binsinger, C. (2004). Drugs, recreational drug use and attitudes towards doping of high school athletes. *Int J Sports Med*, 25(2), 133–138.
5. Laure, P., Thouvenin, F. in Lecerf, T. (2001). Attitudes of coaches towards doping. *J Sports Med Phys Fitness*, 41(1), 132–136.
6. Lipošek, S. (2018). *Odnos do dopingja in dejavniki dopinškega obnašanja v slovenskem plavanju* (Doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana.
7. Morente Sanchez, J., Zabala, M. (2013). Doping in Sport: A Review of Elite Athletes' Attitudes, Beliefs, and Knowledge. *Sports Med*, 43(6), 395–411.
8. prePLAY Handbook for Ambassadors. (2015). Slovenian Anti-Doping Organisation
9. Rodek, J., Sekulić, D. in Kondrič, M. (2012). Dietary supplementation and doping-related factors in high-level sailing. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 9(1), 51.
10. Sankcije. (12. 9. 2019). Pridobljeno iz <http://www.sloado.si/kategorija/sportniki-sankcije>
11. Sas-Nowosielski, K., in Świątkowska, L. (2007). The knowledge of the world anti-doping code among Polish athletes and their attitudes toward doping and anti-doping policy. *Human Movement*, 8(1), 57–64. Pridobljeno iz <https://www.researchgate.net/publication/283879096>
12. Sekulić, D., Bjelanović, L., Pehar, M., Pelivan, K. in Zenić, N. (2014). Substance use and misuse and potential doping behaviour in rugby union players. *Research in Sports Medicine*, 22, 226–239.
13. Sekulic, D., Zenic, N., Versic, S., Maric, D., Gabrilo, G. in Jelacic, M. (2017). The Prevalence and Covariates of Potential Doping Behavior in Kickboxing; Analysis Among High-Level Athletes. *Journal of Human Kinetics*, 59, 67–77.
14. WADA. (2014). *Svetovni protidopinški kodeks*: januar 2015. [prevod Amidas]. Ljubljana: Slovenska antidoping organizacija.

doc. dr. Boro Štrumbelj
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport
boro.strumbelj@fsp.uni-lj.si